

*Сорокін А. С.
студент 3 курсу
факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ПОЛІТИЧНА ПОВЕДІНКА: ПРОБЛЕМА НОРМИ ТА ВІДХИЛЕНЬ

Для сучасної політичної діяльності актуалізується проблема визначення норми політичної поведінки акторів, її символічних кордонів і меж соціально припустимих відхилень. Цілком логічним є питання: яку ж поведінку в політиці можна вважати нормальною, а яку такою, що відхиляється, тобто девіантною? Відносно «нормальної» політичної поведінки, то її можна інтерпретувати, як відповідність вчинків політичних акторів суспільним очікуванням. Якщо суспільство у цілому, або окремі соціальні групи готові прийняти певні дії політиків, вони або відразу ідентифікуються як норма, або поступово стають «нормальними», якщо ні - мова йде про девіацію. На особливу увагу заслуговують унікальні дії політичних діячів, які не мають аналогів (наприклад, поведінка Петра I під час розправи над стрілецьким повстанням, коли майбутній імператор власноруч відрубав голови п'ятьом стрільцям). Така «унікальна», тобто невнормована поведінка характеризує політичну діяльність у перехідних суспільствах. Зокрема, девіацію можна побачити в поведінці деяких африканських політиків (наприклад, колишній прем'єр-міністр Демократичної республіки Конго М. Чомбе, коли його звинувачували у брехні, міг впасти на коліна і, піднявши руки, рухатися по підлозі, викликаючи «грим небесний» на співрозмовників; а президент Центральної африканської республіки Ж-Б. Бокасса, був звинувачений у канібалізмі; натомість на Коморських островах у 70-ті роки минулого століття за вказівкою глави держави Алі Саулі державна влада була формально передана дітям шкільного віку, отже посол США вручав вірчі грамоти дітям.

Пострадянський політичний процес також багатий на приклади такої політичної поведінки, яку важко ідентифікувати, як «норму». Зокрема, у 2001 році один з потенційних претендентів на пост губернатора Тульської області - колишній священник тульської єпархії А. Луганський, почав передвиборчу кампанію з агітації «босоніж», а згодом на прес-конференції на підтвердження серйозності намірів відрізав собі на руці палець.

Очевидно, що поняття «нормальної» політичної поведінки відрізняється в залежності від історичної епохи, цивілізації, культури, країни та нації. Термін «девіантна поведінка» прийшов в політологію з психології та соціології, де виділяють виділяти два типи девіантної поведінки: позитивну й негативну. За аналогією, у політичній поведінці також можна виокремити ці два типи. «До позитивних слід віднести геніальність, інноваційність, а до негативних - політичний суїцид і політичну корупцію. До інноваційності можна віднести участь в суботниках, зборах громадян, поїздки громадським транспортом, відвідування районних лікарень і несподівані візити до всіх можливих місць громадського відпочинку. Все це приклади, коли політики руйнували існуючі навколо них стереотипи, піднімаючи тим самим свою популярність серед громадян» [3].

Навпаки, серйозну занепокоєність викликає «негативна» девіантна поведінка, зокрема - політична корупція. Є.А. Лазарєв виділяє наступні форми політичної корупції, як девіантної політичної поведінки: «...адміністративна корупція, електоральна корупція, клієнтелізм, «захоплення держави». Політична корупція являє собою неформальну інституціональну середу, «чорний ринок» економічних,

адміністративних, інформаційних ресурсів, на якому владні еліти взаємодіють між собою і з іншими структурами суспільства. Сприятливий ґрунт для розквіту політичної корупції створює також атмосфера неприйняття приватної власності, політичної опозиції і конкуренції в цілому, що характерно для пострадянських суспільств» [2].

Безумовно, до «девіантної поведінки слід віднести використання політиками ненормативної лексики» [1]. І хоча у вузькому колі ненормативну лексику дозволяють багато політиків, але застосування ненормативної лексики у публічному просторі є неприпустимим. До прикладів політичної поведінки у сучасному українському політичному процесі, які усе ще чекають на оцінку фахівців щодо віднесення до «нормальної» або «девіантної» слід, серед багатьох інших, віднести: - деякі висловлювання політиків регіонального рівня (зокрема, мерів міст); - бійки у стінах ВР України; - «вручення» А. Яценюку троянд та насильне винесення його з трибуни ВР України 11 грудня 2015 року; - словесні перепалки між високопосадовцями із використанням ненормативної лексики та/або образливих висловлювань на засіданнях КМ України, Національної Ради реформ, ін.

Література

1. Бортніков В.І. Політична участь і демократія : українські реалії / В. І. Бортніков. - Луцьк: Вежа, 2007. - 524 с.
2. Лазарев Е.А. Политическая коррупция: объясняя природу постсоветских трансформаций / Е. Лазарев // Полис: Политические исследования. - 2010. - № 2. - С. 106-121.
3. Требін М.П Політологія: підручник / М.П Требін, Л.М. Герасіна, І.О. Поліщук та ін.; за ред. М.П. Требіна. - Х.: Право, 2013. - 416 с.